

Francie, 2023, 100 min

Žánr: válečný

Česká premiéra: 7. 12. 2023

Přístupnost: od 12 let

Jazyk: francouzsky, fulbsky, anglicky, arabsky, německy

Verze: české titulky

Nosiče: DCP, MP4

Zvuk: 5.1

Formát: 2K

OCENĚNÍ

OMAR SY - nejlepší herec, Barcelona-Sant Jordi IFF

DISTRIBUCE

Pilot Film

Andrea Vohralíková

andrea@mimesis.cz

608 271 154

SYNOPSIS

Píše se rok 1917. Bakary Diallo (Omar Sy) narukuje do francouzské armády, aby se připojil ke svému sedmnáctiletému synovi Thiernovi (Alassane Diong), který byl odvezen do armády násilím. Otec a syn jsou posláni na frontu, aby se společně postavili válce. Thierno, povzbuzen nadšením svého velícího důstojníka, který ho chce vzít do samého ohniska boje, se osamostatní a naučí se být mužem, zatímco Bakary dělá vše pro to, aby ho vytáhl z bojů a přivedl živého a zdravého zpět domů.

SENEGALŠTÍ VOJÁCI - DLOUHÁ HISTORIE FRANCIE

První prapor senegalských vojáků byl vytvořen císařským dekretem v roce 1857. Tento vojenský sbor vznikl v rámci francouzského koloniálního impéria a byl složen z afrických vojáků z Maghrebu i subsaharské Afriky. Účastnili se historických vítězných okamžiků - obrany Remeše v roce 1918 nebo bitvy u Bir Hakeim v roce 1940 - i tragédií, jako byl strašlivý masakr, který na nich během francouzského tažení provedl wehrmacht.

Vojáci známí jako „Senegalci“ pocházeli ze Senegalu, ale i z dalších afrických zemí. Pohybovali se na frontě po boku rodilých Francouzů. Do boje jich bylo povoláno 200 000 a během první světové války jich na bojišti padlo 30 000. Mnoho z nich se vrátilo domů zmrzačených nebo zraněných. Během druhé světové války jich bylo mobilizováno téměř 150 000. Byli odvedeni do

všech francouzských koloniálních válek. Nevíme jistě, kolik mužů bylo naverbováno násilím. Sbor byl rozpuštěn v roce 1960. Přestože se situace pomalu mění, publikací, které by se věnovaly jejich příběhům, je málo. Filmů je ještě méně. Ve školních učebnicích o nich zmínku nenajdete.

ROZHOVOR S OMAREM SY - HERCEM A KOPRODUCENTEM: „A CO KDYŽ BYL NEZNÁMÝ VOJÁK SENEGALEC?“

ZROD PROJEKTU

S Mathieu Vadepiedem jsme tento projekt připravovali dlouhá léta. Upevnil naše přátelství. Vše začalo při natáčení filmu *Nedotknutelní*. Vzpomínám si na jeden moment, kdy Mathieu navrhl: Co kdyby byl neznámý voják Senegalec? Byl tou myšlenkou posedlý. Hodně jsme o tom mluvili. Když skončilo natáčení *Nedotknutelných*, zůstali jsme v kontaktu, přestože v té době byl film pouhou myšlenkou. Myšlenka ale postupně zrála, stala se scénářem, který se mnohokrát přepracovával, až se z něho stal finální scénář. Trvalo to deset let! Jeden čas jsem měl syna hrát já, ale pak jsem na tu roli zestárl. Řekl jsem si, že bude lepší přenechat ji mladšímu herci. Začal jsem z projektu odstupovat. Ale Mathieu a producent Bruno Nahon za mnou přišli a řekli mi, že i když roli syna nebudu hrát, chtějí, abych u projektu zůstal. A tak vznikl nápad, abych se podílel na produkci. Byl jsem u všech fází projektu, četl jsem všechny verze scénáře a sám sebe jsem se ptal: Jsem ochoten v tom filmu nehrát? Nakonec jsme se domluvili a já přijal roli otce pod podmínkou, že budu mluvit fulbsky, rozhodně jsem nechtěl hrát otce s přízvukem.

MOJE ROLE KOPRODUCENTA

Tím, že se budu podílet na produkci filmu jsem chtěl ukázat, že mi jde o víc, než jen mít své jméno na plakátu. Moje záměry dalece přesahovaly roli herce. Tomu příběhu jsem velmi věřil. Bylo pro mě důležité, aby vzniknul. A chtěl jsem přispět k tomu, aby se o něm dozvědělo co nejvíce lidí. Myslel jsem si, že pouhá herecká role v něm nestačí. Herectví a koprodukce jsou dva různé druhy podpory.

MÁLO ZNÁMÝ PŘÍBĚH

Nechápu, proč se příběhy senegalských vojáků, ale i dalších vojáků, objevují tak málo. Nemám pro to žádné vysvětlení. Nevím proč, z jakých důvodů tuto část naší historie stále ignorujeme. Vím jen, že o ní není často slyšet. Ale říkám si, že přemýšlet nad tím, je ztrátou času. Nejdůležitější je tuhle historii vyprávět, a to je vše. Proto jsme natočili tento film.

VYPRÁVĚNO TĚMI, KTEŘÍ TO ZAŽILI

Film *Otec a syn* vypráví lidi, kteří události zažili, což se nestává často. To byl náš úhel pohledu. Mysleli jsme si, že je to o to zajímavější, že tento příběh stále není moc známý. Je to dobrý úvod do tématu a my jsme vycházeli z předpokladu, že o něm spousta lidí neví nic. Naším tajným přáním bylo skutečně vojáky poznat. Chceme, aby lidé o příběhu nejen věděli, ale aby si ho také zapamatovali. A to lze nejlépe tak, že postavy skutečně poznáme.

MÁ FIKCE VZDĚLÁVACÍ HODNOTU?

Největší výzvou pro nás bylo, aby tento příběh slyšelo co nejvíce lidí. A doufáme, že se jich tato „osobní“ historie, zasazená do důležitých událostí našich dějin, dotkne. Mělo by to být poučné. Přikláním se k jeho pedagogickému účelu.

ODVEDENI NÁSILÍM

Chtěli jsme vyprávět příběh tak, jak se stal a zachovat co největší přesnost. Je to také způsob, jak projevit úctu a vzdát hold ztraceným životům, životům mladých mužů, kteří byli odvedeni do armády a vytrženi ze svých životů ve vesnicích. To je ta část příběhu, kterou neznáme, protože o

ní nikdo nemluví. Když lidé mluví o senegalských vojácích, představují si je jako francouzské vojáky, kteří bojují za Francii - to nikdy nebylo tajemstvím - ale zapomínáme, že předtím tito muži žili ve svých rodných vesnicích a městech. Je to, jako bychom mluvili o postkoloniální Africe, jako by předtím žádná Afrika neexistovala. Právě to „předtím“ mě zajímá.

BOJOVAT ZA ZEMI, JEJÍŽ JAZYK NEZNÁTE

Hrát Francouze s přízvukem nepřipadalo v úvahu. Nedokázal jsem si to představit. Myslel jsem si, že by to filmu uškodilo. A tak bylo rozhodnutí natáčet ve fulbštině - jazyce, který ovládám - stěžejní. Filmu to přináší něco navíc. Zprostředkovává pocit vyhnanství, který pocítují muži nucením opustit své domovy, a zdůrazňuje absurditu boje za zemi, jejímž jazykem neumíte mluvit! To vše je z hlediska jejich oběti velmi zásadní.

FORMA POLITICKÉHO ZÁVAZKU?

Lidé mě považují za politicky angažovaného. Sobě navzdory jsem se stal velmi politicky angažovaným, protože jsem tím, kým jsem a co reprezentuji. Každopádně to, co je na mně nejvíce politické, je moje práce! Film je pro mě samozřejmě způsob, jak říct, co si myslím. O svých postojích k Francii, k tomu, co jí dlužím a co ona dluží mně.

VÁLKA V LIDSKÉM MĚŘÍTKU

Otec a syn je intimní válečný film! Tím chci říct, že se jedná o film uprostřed války a zároveň zobrazuje osobní život mužů na pozadí války. Myslím, že to je prakticky jediný způsob, jak lze o válce vyprávět. Neexistuje jiný způsob, jak zprostředkovat její plný význam, jak vidět její

strašlivé důsledky, jak mluvit o všem tom utrpení - to vše lze vyprávět jen lidsky. Jinak je to všechno jen teorie a nemá to moc, co říct. Mluvíme-li dnes o Ukrajině, jsou podstatné záběry lidí prchajících ze své země jen s batohem na zádech, nikoli jen její umístění na mapě.

JINÝ STYL HRANÍ?

Samozřejmě, že nálada filmu mě nutí hrát trochu jinak. Vážněji, zdrženlivěji. Tím, že mluvím fulbsky také nejsem tak výrazný. Režie Mathieu Vadepieda se soustředí na tváře herců. Přístup je jiný. Pro mě to bylo dané tématem a tím, jak jsem chtěl otce zahrát. Trochu tlumeněji, protože postava je ve válečné situaci, nerozumí jazyku, tomu, co je v sázce, a nerozumí dokonce ani vlastnímu synovi.

POSELSTVÍ FILMU

Doufám, že tento film otevře novou kapitolu v dějinách Francie a že lidé budou nyní věnovat tématu větší pozornost: všem vojákům, kteří bojovali za Francii, ale nebyli považováni za Francouze. Že jejich roli v dějinách konečně uznáme a budeme vyprávět jejich příběhy. To je vše, v co můžeme doufat. V každém případě jsme se o to pokusili a nyní budou muset být vyprávěny další příběhy. Náš film mluví za senegalské vojáky, ale byli tam i další muži z jiných zemí. I jim musíme vzdát hold.

FILM PRO MLADÉ

Mladí lidé mohou být hrdí na film *Otec a syn*. Především ti, kteří se cítí vyloučení z historie. Tito lidé také potřebují příběhy, které vyprávějí o společné minulosti, které nám pomáhají psát společnou budoucnost, společnou přítomnost. Není náhoda, že ve Spojeném království žije tolik Indů nebo ve Francii tolik Senegalců, Maročanů, Tunisánů a Alžíránů. Kdysi se přistěhovalci hrnuli do země s níž měli silné vazby. Máme společnou historii a musíme ji vyprávět. Jinak je něco špatně. Naše historie nám umožňuje říkat: „Lidi, žijeme vedle sebe už dlouho a na to bychom neměli nikdy zapomenout!“

A NEZNÁMÝ VOJÁK BYL SENEGALEC?

Pro mě ano. Proč ne?

ROZHOVOR S REŽISÉREM MATHIEU VADEPIEDEM: „OTEC A SYN JE ŽIVOTNÍ PROJEKT“

JAK VZNIKAL FILM *OTEC A SYN*?

Myšlenka filmu sahá do roku 1998, kdy zemřel poslední senegalský voják (Abdoulaye Ndiaye se dožil 104 let, odveden na frontu byl v roce 1914). Ironií osudu zemřel den předtím, než měl z rukou prezidenta Jacquese Chiraca převzít Řád čestné legie. V tu chvíli mě, ani nevím proč, napadlo: Co když jsou v hrobce Neznámého vojína uloženy ostatky vojáka naverbovaného v některé z afrických zemí, které tehdy Francie kolonizovala? A tak to všechno začalo. Dělal jsem si průzkum, i když jsem si tehdy myslel, že takový film nikdy nebudu moci natočit. Ale ta myšlenka ve mně zůstala a zrála. V roce 2010 jsem se při natáčení filmu *Nedotknutelní* setkal s Omarem Sy a řekl mu o svém nápadu a zůstali jsme v kontaktu.

Jak vidíte, nápad natočit film *Otec a syn*, sahá daleko do minulosti. Je to projekt na celý život. K africkému kontinentu, v celé jeho rozmanitosti, mám vztah už od dětství. Poprvé jsem se s ním setkal prostřednictvím mého dědečka. Byl starostou Evronu - partnerského města Lakoty, malého města na Pobřeží slonoviny. Jako dítě jsem často pozoroval, jak do Evronu přijíždějí delegace z Pobřeží slonoviny na slavnostní a kulturní akce. Pohltilo mě to a už to ve mně zůstalo. To bratrství mezi rolníky dvou kontinentů ve mně zanechalo stopu. Stejně jako v mnoha jiných rodinách, i v mém rodokmenu se dají najít oběti válečné fronty.

Můj dědeček byl starostou a senátorem, otec se stal zastupitelem volebního obvodu v Oise. Tohle politické povědomí o otázkách, které souvisí s naší pamětí, s tím, co tvoří Francii dnes i co tvoří její minulost, s jejím složením a obyvatelstvem, vyústilo v potřebu psát a věnovat se projektům, které zpochybňují naši společnost. Mám velké štěstí na projekty, které nabízejí vizi, hodnotí francouzskou společnost v celé její rozmanitosti, bohatství a síle a zároveň přebírají odpovědnost za její minulost. A hlavně ji akceptují.

Taková je tedy geneze filmu, jeho genealogické kořeny. Nešel jsem do politiky jako můj otec a dědeček, ale jsem přesvědčen, že film jako umění je formou lidového vyjádření v tom nejušlechtlejším slova smyslu. Může a mělo by mít tuto ambici spolu s poetickým a politickým rozměrem.

PROTO VZNIKLA POTŘEBA NATOČIT FIKTIVNÍ FILM?

Záměrem bylo oslovit co nejširší publikum: děti a seniory, ty, kterých se příběh týká, i ty, kteří si myslí, že se jich netýká. Myšlenka byla: bez akceptování naší společné minulosti se nemůžeme posunout dál, nemůžeme napravit to, co je třeba napravit. Nemůžeme společně vytvořit společnost založenou na respektu. Naším cílem bylo dotknout se univerzálních otázek prostřednictvím příběhu jednoho člověka. Jádro dramaturgie našeho filmu se točí kolem jednoho problému - bodu zlomu, okamžiku, kdy je autorita otce podkopána autoritou syna.

ŘEKNĚTE NÁM NĚCO O PRÁCI NA SCÉNÁŘI.

Olivier Demangel, spolu-autor filmu, a já jsme na scénáři pracovali šest let. Nejméně čtyřikrát nebo pětkrát jsme se vraceli na začátek. Tím mám na mysli kompletní úpravu postav. Často to bylo nad naše síly, ale do příběhu jsme se pustili srdcem i duší. Navíc šlo o citlivé a složité téma, které jsme nechtěli brát jako politický pamflet. Vždy jsme říkali, že chceme mluvit ke všem, nejen k lidem, kteří jsou znepokojeni otázkami integrace a identity... Chtěli jsme také mluvit s lidmi, kteří se bojí, kteří jsou v zajetí politického extremismu a kteří nemusí nutně znát příběh senegalských vojáků. S Olivierem jsme o všem rozhodovali společně, to on mi dodával energii ve chvílích, kdy jsem pochyboval a hledal sám sebe.

S JAKÝMI POTÍŽEMI JSTE SE POTÝKALI?

Hned na začátku jsme se rozhodli, že film natočíme ve fulbštině. Trval jsem na tom kvůli autenticitě a komplexnosti příběhu. Vojáci, ať už odvedeni násilím, nebo ne, pocházeli z mnoha různých zemí a nerozuměli sobě navzájem ani jazyku země, za kterou bojovali. Fulbština také přispěla k zobrazení postav na velmi lidské úrovni. Nechtěli jsme se nad ně historicky povyšovat - nejde o rekonstrukci. Chtěl jsem, aby nás produkce a režie zavedly do současnosti, do „dobové současnosti“. Toto rozhodnutí se projevuje především v postavě otce, kterého hraje Omar Sy. Je

uvězněný v zemi nikoho, bez přestání bojuje za život svého syna a neumí ani slovo francouzsky. Zatímco jeho syn jazyku rozumí (což je počátkem jejich odloučení) a bezhlavě se vrhá do války, která ho určitým způsobem oslovuje. Volba fulbštiny, kromě toho, že je to neuvěřitelně muzikální jazyk, propůjčuje filmu mimořádnou sílu.

JAK SE VÁM PODAŘILO ZPROSTŘEDKOVAT ZDÁNLIVOU JEDNODUCHOST NEBO OBYČEJNOST PŘÍBĚHU, KTERÝ JE ZÁROVEŇ TAK KOMPLIKOVANÝ?

Naším úkolem bylo dosáhnout jednoduchosti, aniž bychom omezili složitost příběhu. Neustále nás zajímala správná poloha našich postav: nechtěli jsme je viktimizovat ani hrát povýšeneckou hru na „zlé bílé“ a „hodné černé“. Byli tam například vojáci, kteří vyšli z první světové války jako hrdinové. Chtěli jsme se vyhnout karikatuře. Prošli jsme několika fázemi, váhali jsme nad určitými rozhodnutími (zda chceme muže z vesnice, nebo z města, odvedence, nebo dobrovolníka atd.) Potřebovali jsme pokrýt všechny tyto vrstvy a ponořit se do té složitosti, abychom našli příběhovou linii. Potřebovali jsme najít správné místo, odkud bychom mohli začít vyprávět, a udržet jakousi rovnováhu. Omarova postava také osciluje mezi hrdinou a antihrdinou. Chtěli jsme, aby působil nenápadně, bezejmenně, čemuž moc nepomáhala jeho statná postava. Fulbština nám to usnadnila a naše geniální maskérka Julia Carbonel navrhla několik řešení, jak změnit Omarovu známou tvář.

JE TO VÁLEČNÝ FILM A ZÁROVEŇ INTIMNÍ SNÍMEK O VZTAHU MEZI OTCEM A SYNEM.

Rovnováhu mezi historickým eposem a intimní studií jsme hledali od prvního slova ve scénáři až po samotný finální sestřih. Projevuje se to v třenicích a napětí, které diváka provázejí celým filmem. Diváci musí cítit tuto intimitu a zároveň chápat vliv a násilí války, která poznamenala

celé generace, a to i v Africe. Celé vesnice byly okradeny o svou životní sílu. Jejich blízcí se nikdy nevrátili domů. Zmizeli, aniž by měli svůj hrob nebo pietní místo. Zároveň ale film zůstává především příběhem o lidech a soustředí se na jejich úhel pohledu.

JAK LZE VYPRÁVĚT TAK MÁLO ZNÁMOU A SLOŽITOU ČÁST HISTORIE?

Jednoduše tak, že se pokusíte vyprávět příběh o lidech se všemi jejich emocemi a problémy, z nichž mnohé jsou stejné jako ty dnešní. Pragmatičtěji, na lidské úrovni, s kamerou, kterou citlivě a promyšleně používá kameraman Luis Arteaga. A důkladnou prací na velmi realistických kulisách s Katyou Wyszkop a kostýmech s Pierrem-Jeanem Larroquem. Co se týče bojových scén, snažili jsme se představit si, co by v našem fiktivním světě dělal válečný reportér. Snažil by se najít pravdu, drsnou autenticitu, nijak zvlášť esteticky zpracovanou. Kladli jsme důraz také na zvuk a hudbu. Většina našich diskusí s Alexandrem Desplatem se soustředila na postavy a jejich vnímání. Jeho hudba osciluje mezi dramatickým napětím a vnitřními pocity postav. Každý člen štábu přispěl svým dílem. S Omarem Sy to bylo trochu jiné, intenzivní. Byly mezi námi určité třenice, přestože se známe už tolik let. Naučili jsme se naslouchat našim rozdílným názorům. Požádal jsem ho, aby zapojil určitý druh minimalismu. Opatrně jsme našlapovali mezi fulbštinou, kterou neovládám, a jeho pocity z jazyka. Našli jsme postavu Bakaryho ve společné výměně názorů, která byla bohatá a myslím, že pro nás oba jedinečná.

HRAJÍ

OMAR SY - Bakary

ALASSANE DIONG - Thierno

JONAS BLOQUET - poručík Chambreau

TVŮRCI

Režie - Mathieu Vadepied

Scénář - Mathieu Vadepied, Olivier Demangel

Producenti - Mathieu Vadepied, Bruno Nahon, Omar Sy

Kamera - Luis Armando Arteaga

Hudba - Alexandre Desplat

Střih - Xavier Sirven

Zvuk - Matthieu Tertois

Kostýmy - Pierre-Jean Larroque